

**Sakari Saukkonen
Marjo Halmiala**

eVOKES

Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus

Elinikäisen ohjauksen kehittäminen alueilla

Kehittämistoiminnan edellytykset,
ohjauspalvelut ja niiden saatavuus

Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen
työpapereita 2

Elinikäisen ohjauksen kehittäminen alueilla

Kehittämistoiminnan edellytykset,
ohjauspalvelut ja niiden saatavuus

Sakari Saukkonen
Marjo Halmiala

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
KOULUTUKSEN TUTKIMUSLAITOS

© Kirjoittajat, Valtakunnallinen ohjausalan osaamiskeskus ja Koulutuksen tutkimuslaitos

Kansi ja ulkoasu: Martti Minkkinen
Taitto: Kaija Mannström

ISSN 1799-9014 (verkkoj.)
ISBN 978-951-39-6192-3 (verkkoj.)

Jyväskylä 2015

Sisältö

1	LÄHTÖKOHDAT	5
2	ELINIKÄISEN OHJAUKSEN ALUEELLINEN KEHITTÄMINEN	7
3	TOIMINNAN KEHITTÄMINEN VERKOSTOISSA	9
4	TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄ	11
5	ELO-TOIMINNAN ORGANISOINTI ALUEILLA	13
5.1	Taustaorganisaatio	13
5.2	Tehtävät	15
5.3	Edustavuus ja toimintavaltuudet	16
5.4	Hankkeiden integrointi	16
5.5	Toiminnan edellytykset ja kehittäminen	16
5.6	Huomioita ELO-ryhmien edustavuudesta ja toimintaresursseista	18
6	OHJAUSPALVELUKOKONAISUUS JA PALVELUJEN SAATAVUUS	19
6.1.	Palvelukokonaisuus ja palvelujen saatavuus eri asiakasryhmille	19
6.2	Palvelujen saatavuuden kehittäminen	20
6.3	Parhaiten toteutuvat ohjauspalvelut	22
6.4	TNO-palveluja tuottavat tahot alueilla	23
6.5	Päätöksenteko TNO-palveluista ja päätöksenteon kehittäminen	24
7	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	26
7.1	Keskeiset havainnot	26
7.2	Aineiston todistusvoima ja tulkintojen luotettavuus	28
	Lähteet	29
	Liite	31

1

Lähtökohdat

Elinikäinen ohjaus on elinikäisen oppimisen rinnalla tärkeä teema eurooppalaisessa koulutus- ja työvoimapolitiittisessa keskustelussa. Elinikäisen ohjauksen käsitteen avulla erilaisia neuvonnan ja ohjauksen alaan kuuluvia politiikkoja ja käytäntöjä on paikannettu ja perusteltu uudella tavalla. Ohjauksen erilaisten käytäntöjen ja työmuotojen teorian historia on noin satavuotias, mutta ohjauksen kenttää uudella tavalla jäsentävä elinikäinen ohjaus on elinkaareltaan parin vuosikymmenen ikäinen (Watts, Sultana & McCarthy 2010).

Elinikäisen ohjauksen merkityksen katsotaan lisääntyneen ihmisten työurien monimuotoistuesssa erityisesti taloudellisten muutosten ja teknologian kehityksen myötä. Elinikäinen ohjaus nähdään kaikkena eri elämänvaiheisiin kuuluvana toimintana, jolla yksilöä pyritään tukemaan koulutukseen tai ammattiin liittyvissä valinnoissa ja urasuunnittelussa (ELGPN 2013, 9). Vakaiden työurien käydessä yhä harvinaisemmiksi, on alettu puhua urasta, jonka aikana vuorottelevat erilaiset työpaikat ja opiskelujaksot tai perhevapaat. Näin ollen elinikäinen ohjaus on entistä tärkeämpää, jotta jokaisella olisi riittävät urasuunnitteluvalmiudet sekä taidot koulutusta ja työtä koskevien päätösten toimeenpanoon (Hooley 2014, 17; Sultana 2014).

Eurooppalaisessa koulutus- ja työvoimapolitiikassa katsotaan, että ohjauksen avulla jokainen kansalainen voi kehittää elämän eri siirtymävaiheissa työmarkkinoilla välttämättömiä taitoja tai edistää yrittäjyyttä. Eurooppa 2020 -kasvustrategia saa tukea elinikäisestä ohjauksesta asetettujen tavoitteiden saavuttamisessa, kun tavoitellaan koulunkäynnin keskeyttävien osuuden laskua ja syrjäytymisvaaran vähentämistä sekä laajemmin osaamisen kehittämistä, korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuuden lisääntymistä ja työllisyysasteen nousua (Euroopan komissio 2012). Elinikäisen ohjauksen nähdään vähentävän osaamisen, kysynnän ja tarjonnan yhteensopimattomuutta sekä edistävän yhteiskunnallista tasa-arvoa ja osallisuutta.

Toisaalta elinikäinen ohjaus voidaan tulkita osana nykyaikaisen kilpailuvaltion hallintastrategioita. Olemme siirtyneet hyvinvointivaltiossa korostetusta täystyöllisyyden tavoittelusta, solidaarisesta työmarkkinapolitiikasta ja julkisen vallan toimeenpanoroolista kohti kilpailuvaltion työn tarjontaa

ja aktiivista työvoimapolitiikkaa sekä yksilön vastuuta korostavaan (workfaristiseen) politiikkaan (Peck 2003; Sorsa 2014). Kilpailuvaltiossa julkinen valta puuttuu entistä vähemmän suoraan yhteiskunnan toimintaan, minkä sijaan sen tehtävä on koordinoida ja luoda edellytyksiä tarjonta- ja markkinavetoiselle toiminnalle.

Tehokkaiden, koko elinkaaren kattavien ohjauspalveluiden järjestäminen, on keskeinen elinikäisen ohjauksen politiikan tavoite (esim. OECD 2004; Euroopan unionin neuvosto 2008; Euroopan komissio 2012). Suomessa elinikäisen ohjauksen kehittämiseksi on asetettu viisi strategista tavoitetta (OKM 2011). Nämä ovat 1) ohjauspalveluja on tasapuolisesti saatavissa ja ne vastaavat yksilön tarpeita, 2) yksilölliset urasuunnittelutaidot vahvistuvat, 3) ohjaustyötä tekevillä on tehtävien edellyttämä osaaminen, 4) ohjauksen laatujärjestelmiä kehitetään ja 5) ohjaus toimii koordinoituna kokonaisuutena. Näiden strategisten tavoitteiden toteutumista seuraa valtakunnallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä.

Euroopan unionin alueella ohjauksella tavoitellaan sekä taloudellisia, koulutuksellisia että sosiaalisia hyötyjä (Hooley 2014, 13). Taloudellisia hyötyjä on saatavissa koulutukseen ja työhön sijoittumisen tehostuessa ja työllistymisen parantuessa. Hyötyjä ovat yritykset voidessaan entistä paremmin kilpailuttaa työvoimaansa, mutta työllistymisen vastuun siirtäminen entistä enemmän yksilölle ei välttämättä kohtele tasavertaisesti kaikkia kansalaisia (Arthur 2014; Sorsa 2014; Sultana 2014). Koulutukselliset hyödyt näkyvät kansalaisten kasvaneena osallistumisena koulutukseen ja osaamisen lisääntymisenä. Nämä edesauttavat työllistymistä, työuran pidentymistä, työssä pysymistä sekä kykyä sopeutua työn ja työelämän muutoksiin. Laadukkaalla ohjauksella on myönteisiä vaikutuksia mm. koulutukseen hakeutumiseen, työllistymiseen ja osaamisen kehittymiseen, mutta ohjauksen osuutta erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta on hankala osoittaa ja lisäksi ohjauksen pitkäaikaisista vaikutuksista on toistaiseksi melko vähän vahvaa todistusaineistoa, joskin olemassa olevan tieto tukee käsitystä ohjauspalvelujen hyödyistä niin yksilölle kuin yhteiskunnalle sekä niin sosiaalisesti kuin taloudellisesti tarkasteltuna (Maguire & Killeen 2003; Maguire 2004; den Boer, Mitendorf, Scheerens & Sjenitzer 2005; Plant 2012; Hooley 2014, 14). Sosiaalisten hyötyjen katsotaan tulevan ihmisten tasa-arvoisten koulutus- ja työmahdollisuuksien lisääntymisen myötä, mitkä tukevat osallisuutta yhteiskunnassa. Toisaalta voi kysyä, kavennetaanko näkemystä osallisuudesta, jos se kiinnitetään liiaksi tuottavana työntekijänä toimimiseen, mikä korostuu erityisesti workfaristisessa ajattelussa.

Tämän seurantalutkimuksen laajempaan tavoitteeseen on selvittää kuinka alueilla tapahtuva ohjaustoiminta on yhteydessä aluekehitykseen erityisesti koulutuksen, työllisyyden ja taloudellisen toimeliaisuuden näkökulmista. Näihin kysymyksiin toivomme voivamme esittää vastauksia tulevina vuosina.

Tutkimuksen keinot löytää vastauksia kiinnostaviin ja tärkeisiin kysymyksiin ovat jossain määrin rajallisia, sillä elinikäisen ohjauksen vaikuttavuuden tai tuloksellisuuden arvioiminen on haastavaa senkin vuoksi, että käsitteen alaan sisältyy hyvin monenlaisia toimenpiteitä ja käytäntöjä. Joillakin ohjauksellisilla toimenpiteillä on varsin suoria vaikutuksia ja toisten osalta hyötyjen osoittaminen on jopa lähes mahdotonta. Siksi on muistettava elinikäisen ohjauksen käsitteen luonne: se on poliittinen kattokäsite, jonka sateenvarjon alta löytyy monia erilaisia ohjauksellisia toimia. Näiden erilaisten ohjaustoimenpiteiden arviointi erikseen on mahdollista, mutta kuinka niistä rakentuu "elinikäisen ohjauksen tulos" onkin jo monimutkaisempi kysymys.

2

Elinikäisen ohjauksen alueellinen kehittäminen

Suomessa kansallista elinikäisen ohjauksen strategista kehittämistä varten on muodostettu valtakunnallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä. Siinä on edustettuna monihallinnollisesti eri ohjauksen toimijoita ja intressiryhmiä. Puheenjohtajuus vuorottelee työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kesken. Yhteistyöryhmä on hyväksynyt elinikäisen ohjauksen strategiset linjaukset vuonna 2011 (OKM 2011). Osana strategisten linjausten konkretisoimista työ- ja elinkeinoministeriön ja ELY-keskusten kesken on toiminnallisessa tulossopimuksessa sovittu ELY-keskusten toteuttavan elinikäisen ohjauksen koordinoitua ja strategista kehittämistä. Maassamme olevat 15 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY) hoitavat valtioshallinnon toimeenpano- ja kehittämistehtäviä alueellaan työ- ja elinkeinoministeriön yleishallinnollisessa ohjauksessa. Nykyisen hallitusohjelman koulutus-, tiede- ja kulttuuripoliittisten linjausten mukaisesti ELY-keskusten rooli alueellisessa kehittämistyössä on vahvistunut samalla kun eri hallinnonalojen sekä julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden välistä yhteistyötä elinikäisen ohjauksen kokonaiskehittämisessä on lisätty (Hallitusohjelma 2011).

Alueilla on organisoitu elinikäisen ohjauksen kehittämis- ja yhteistyöryhmiä. Ryhmien työskentely on alkanut eri alueilla hieman eri aikaan ja eri tavoin (Laituri 2013). Tyypillistä on ollut, että alueella on jo aikaisemmin perustettu johonkin kapeampaan tarpeeseen yhteistyöryhmä tai -ryhmiä, joiden toimialaa on sittemmin laajennettu tai vaihtoehtoisesti eri ryhmistä on muodostettu yksi ELO-ryhmä. Osana valtakunnallista elinikäisen ohjauksen kehittämistyötä valtakunnallinen elinikäisen ohjauksen yhteistyöryhmä osoitti Valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen (VOKES) tehtäväksi elokuussa 2014 alueellisten ELO-ryhmien toiminnan sekä alueellisen elinikäisen ohjauksen koordinaation ja kehittämistyön tutkimuksellisen seurannan.

Tämä tutkimus jatkaa Laituri-hankkeessa aloitettua työtä. ESR-rahoittainen Laituri-hanke selvitti syksyllä 2012 kaikkien ELY-keskusten tilanteen TNO-palvelujen koordinoinnissa (Laituri 2013). Laiturin selvitystyö kohdistui paljolti samoihin kysymyksiin kuin tässä tutkimuksessa ja lisäksi Laituri-hankkeen selvitystyön kysymysten laadinta perustui vahvasti VOP-malliin, joka on myös tämän

tutkimuksen tiedonkeruun perusta (tarkemmin luvussa 3). Laituri-hankkeen tiedonkeruu koostui kyselystä ja ELY-keskusten henkilöiden tapaamisista (haastatteluista).

Laituri-selvityksen (2013) mukaan ELY-keskusten rooli tulkittiin eri tavoin eri alueilla. Yhtäältä ELY-keskuksella oli alueverkostoissa johtava asema, mutta toisaalta joillakin alueilla ELY-keskus jättäytyi syrjemmälle. Ainakin osittain ELY-keskuksen rooliin vaikutti se, miten vahvasti hankkeille (erityisesti Opin Ovi -hankkeet) oli säilytetty tehtävä koota ja viedä eteenpäin alueen ohjauksen kehittämistä. Alueellinen, verkostomainen yhteistyö oli käynnistetty kaikilla alueilla syksyn 2012 selvityksen mukaan. Sen osalta huolenaiheita olivat erityisesti oppilaitosten rooli ja sitoutuminen verkostoyhteistyöhön sekä ELY-keskusten vähäiset resurssit hoitaa koordinaatiotehtävää. Huolien vastapainona alueilla oli silti myös havaittu tahtoa yhdessä työskentelemiseen ja omaehtoiseen pyrkimykseen edistää alueen yhteistä hyvää.

Laituri-selvityksen (2013) yksi keskeinen kysymys oli kuinka organisaatioiden toiminnan edistämistä edetään koko verkoston toiminnan edistämiseen. Selvityksessä käytettiin käsittepareja organisaatio-identiteetti ja verkosto-identiteetti. Ajatuksena oli, että alueiden elinikäisen ohjauksen palvelujen kokonaisuutta voitaisiin kehittää paremmin, mikäli näkökulma vaihtuisi kohti verkostotoimintaa ja eri toimijoiden ajattelutapaa ohjaisi verkostoon kuuluminen – syntyisi verkosto-identiteetti. Näin toimintatapoja ja -prosesseja voitaisiin uudistaa sekä samalla löytyä aikaisempaa parempia yhdessä tekemisen keinoja palvelujen parantamiseksi.

Niin houkutteleva kuin ajatus yhdessä tekemisestä verkostossa on, on kuitenkin syytä huomata, ettei ”verkosto” tai ”verkostomainen toimintatapa” ole välttämättä ratkaisu. Verkostojen toimintaa ja tehokkuutta tarkastelevissa tutkimuksissa on havaittu, että niiden tuoma lisäarvo ja hyöty ovat vaikeasti todennettavissa (Provan & Milward 2001; Graf 2011; Sotarauta 2010). Verkostotyö itsessään saattaa sitoa niin paljon voimavaroja, että siihen käytetyt resurssit jäävät organisaatioiden keskinäisen toiminnan tasolle ilman että hyödyt todentuvat asiakkaille parantuneina tai tehostuneina palveluina. Alueellisen ELO-toiminnan koordinointi on siten aidosti haasteellista ja edellyttää syvällistä vuorovaikutusta mukana olevien toimijatahojen kesken.

3

Toiminnan kehittäminen verkostoissa

Yhtä kaikki monihallinnollinen yhteistyö ja verkostot ovat keskeisiä nyky-yhteiskunnan kehittämissä. Verkostojen avulla on kehitetty alueellisia ohjauspalveluja (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007). Verkostotyön ymmärrettävänä tavoitteena on ylittää hallinnon ja ammattialojen rajoja sekä yhdistää näiden voimavaroja ja osaamista. Tällöin on tärkeää paikantaa yhteinen tavoite, luovuttava sektoriperustaisesta lähestymistavasta ja avauduttava vuorovaikutukselle ja yhteistyölle (Nykänen 2011).

Elinikäisen ohjauksen aluekehittäminen on tyypillistä verkostomaista työtä. Sana ”koordinaatio” edellyttää implisiittisesti useiden toimijoiden mukana olemista, elinikäinen ohjaus on määritelmällisesti moniulotteinen ja lisäksi ELY-keskusten tulossopimuksessa muotoiltu tehtävä on muotoiltu tavalla, joka jättää toteuttamistavoille kohtuullisen väljät raamit. Toimintatapaa voi pitää varsin tyypillisenä esimerkkinä uudenaikaisesta julkisesta vallankäytöstä, jossa desentralisaatio ja informaatio-ohjaus korvaavat keskushallinnon suoran normatiivisen – ja yleensä budjettivaruuden sisältävän – ohjeistuksen eli käskemisen (Plant 2012; Sorsa 2014).

Ohjauksen verkostomaista kehittämistä on aikaisemmin jäsennetty Chances-hankkeessa tuotetun mallinnuksen avulla (Nykänen ym. 2007). Tämä VOP-malli (kuviokuva 1) eli verkostomaisesti tuotettujen ohjauspalvelujen malli on empirian ja teorian vuoropuheluna rakennettu jäsennys ohjauksen eri ulottuvuuksista sekä niihin liittyvistä kehittämiskysymyksistä. Mallia on sovellettu ja kehitetty myöhemmin, joskin sen peruspiirteet ja mallin taustalla olevat kysymyskokonaisuudet ovat säilyneet lähes ennallaan (Rantamäki, Vuorinen, Nykänen & Saukkonen 2010; Nykänen, Saukkonen & Vuorinen 2012). Tässä seurantatutkimuksessa katsottiin tarkoituksenmukaiseksi jäsentää tutkimuskysymyksiä VOP-mallin avulla, sillä se tarjoaa sekä koetellun teoreettisen kehyksen että valmiin kysymyspatteriston. VOP-mallin alkuperäisiä kysymyksiä täsmennettiin hieman tämän tutkimuksen toteuttamiseksi, jotta kysymykset kohdentuisivat paremmin juuri tämän hetken tilanteeseen aluekehittämissä.

	Ohjauksen systeemin taso	Ohjauksen ulottuvuudet		Mallin kysymykset strategisen oppimisen kehän viitekehyksessä			
		Vahvuudet	Kehittämistarpeet	Analyysi ja arviointi	Visiot, strategiat, kehittämistavoitteet	Viestintä ja sitoutuminen	Toiminta ja jatkuva oppiminen
Tautasuurmittelu	1 Ohjausta koskeva julkinen päätöksenteko	Toimintapoliittinen ulottuvuus		Bottom up ↑ ↓ Top down			
		Kontekstuaalinen ulottuvuus				Uudistava toiminta (third loop learning)	
	2 Ohjausjärjestelyt (Tason 1 ja 2 taustalla ohjaus-, organisaatio-, johtamis-, verkosto- ja systeemiteoriat)	Organisaatioulottuvuus					
Vastuu-ulottuvuus					Joustava toiminta (second loop learning)		
Asiakkaalle näkyvät palvelut	3 Asiakkaalle näkyvät ohjauspalvelut (Tason 3 taustalla ohjausteoriat)	Työnjaollinen ulottuvuus					
		Sisällöllinen ulottuvuus					
	Menetelmällinen ulottuvuus				Palautteen pohjalta tarkennettu toiminta (first loop learning)		
	Aikaulottuvuus – opinpolku						

Kuvio 1. VOP-malli

VOP-mallin taustalla on systeeminen ja heterarkkinen ajattelu. Elinikäisen ohjauksen kokonaisuus nähdään toisiinsa kietoutuneina toimintoina, joista on eroteltavissa kolme perusulottuvuutta: päätöksenteko, järjestelyt ja näkyvät palvelut. Niiden kesken on syötteitä, prosesseja ja tuloksia, ja tätä kokonaisuutta arvioidaan jatkuvasti eri tavoin. Syöte voi olla asiakkailta koottu palaute, järjestäjätoiminnan laatuarviointi tai rahoituspäätös. Prosesseja ovat esimerkiksi erilaiset päätökset, toimeenpanot ja asiakastilanteet. Tuloksena voi olla niin yksilön, palvelun järjestäjän kuin koko yhteiskunnan saama hyöty. Oleellista on tarkastella kokonaisuutta toisiinsa sidoksissa olevana systeeminä, jossa eri toimijoilla on suhteellista itsenäisyyttä, minkä vuoksi järjestelmä on heterarkkinen eikä hierarkkinen. Elinikäisen ohjauksen kokonaisuus ei ole yksiselitteisesti keskusjohtoinen eikä ”ylemmän” tason päätöksiä voida valuttaa sellaisenaan ”alemmman” tason toteutettavaksi. Chances-hankkeen tutkimustyön keskeinen tulos on, että suomalainen ohjauksen palvelukokonaisuus VOP-mallin mukaisena toimii keskinäisriippuvaisesti, keskustelevasti neuvotellen, palautetietoa hyödyntäen, toimintaa jatkuvasti korjaten ja kehittäen – siis verkostomaisesti. Tämän vuoksi, vaikka ”verkostomaisuus” on käytännössä erilaista eri alueilla ja eri organisaatioiden kesken ja vaikka ohjausta järjestävillä organisaatioilla on edelleen vahva itsenäinen asema, verkostomaisesti järjestettyjen palvelujen malli antaa relevantin perustan alueellisten ohjauspalvelujen tutkimiseen.

Aluekehittämistä koskeva tarkastelu kohdistuu VOP-mallin systeemisistä tasoista ohjausjärjestelyihin. Kysymyksissä haetaan vastauksia ensisijaisesti organisaatioulottuvuudelle ja vastuu-ulottuvuudelle täsmentyviin kysymyksiin. Ne liittyvät aluetoiminnassa koordinointiin, verkoston rakentamiseen eri organisaatioiden kesken ja vastuun jakautumiseen. Kun puhutaan aluetoiminnan reunaehdoista ja resursseista, kysymykset liittyvät myös kontekstuaaliseen ulottuvuuteen. Sitten kun kysymykset kohdistuvat verkostossa tehtävään alueelliseen päätöksentekoon ja toimenpiteisiin, liikutaan myös työnjaollisessa ulottuvuudessa.

4

Tutkimuksen tehtävä

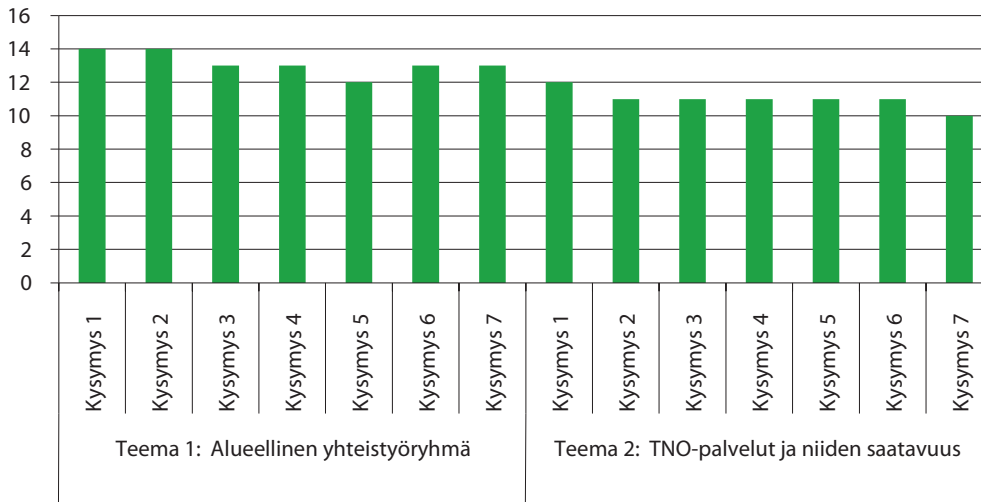
Seurantatutkimuksen kokonaistavoite on selvittää kuinka alueilla elinikäisen ohjauksen kokonaiskoordinaatio toteutetaan ja miten elinikäisen ohjauksen kokonaisjärjestelyt kehittyvät alueilla siten, että palvelut ovat tasapuolisesti ja laadukkaasti kansalaisten saavutettavissa. Tällöin tutkitaan kuinka koordinaatio organisoidaan, keitä siinä on mukana ja miten ohjaustoiminnot kokonaisuudessaan kehittyvät valtakunnallisen strategian mukaisesti. Siten tutkimuksen pitkäkestoinen kysymys liittyy elinikäisen ohjauksen tavoitteiden saavuttamiseen sekä ohjauksen laatuun ja vaikuttavuuteen, vaikka kaikkia näitä kysymyksiä ei kovin syvällisesti tarkastellakaan.

Tässä ensimmäisessä osaraportissa tarkastelemme ensiksi aluetyön lähtökohtia ja resursseja. Tarkastelemme miten alueellinen koordinointityö on organisoitu, millaisia ovat alueelliset ELO-ryhmät ja millaiset ovat niiden toimintaedellytykset. Toiseksi kuvaamme kerätyn aineiston perusteella alueiden näkemyksiä tarjolla olevista palveluista, elinikäisen ohjauksen palvelukokonaisuudesta alueilla ja arvioita palvelujen saatavuudesta.

Aineisto on koottu verkkokyselynä, johon pyysimme vastauksia ELO-ryhmien puheenjohtajilta ja/tai sihteereiltä. Kullakin 15 ELY-alueella on oma vastaustila. Vastauksia on voinut täydentää ja muuttaa. Muiden alueiden vastaukset ovat olleet kaikkien luettavissa. Tätä toimintatapaa voidaan kehittävä arvioinnin näkökulmasta perustella yhteisen oppimisen mahdollistamisella. Luonnollisesti kaikkien vastausten näkyminen yhtä aikaa saattaa vaikuttaa yksittäisten vastausten sisältöön ja siten vähentää vastausten luotettavuutta, mutta tästä mahdollisuudesta olemme tietoisia. Pidämme yhteisen oppimisen tuomia hyötyjä vastaamisen luotettavuuden potentiaalista heikentymistä tärkeämpänä tavoitteena. Kyselyn ensimmäinen teema avattiin vastaamista varten keväällä 2014 ja viimeisimmät täydennykset siihen saatiin elokuussa 2014. Ohjauspalvelujen tarjontaa ja saatavuutta sekä laatua ja arviointia koskevaan osuuteen on voinut vastata syksyn 2014 aikana. Viimeiset tähän raporttiin mukaan tulleet vastaukset on saatu vuodenvaihteessa 2014–2015. Tässä väliraportissa tarkasteltavana ovat kyselyn ensimmäisen osuuden sekä toisen osuuden palvelukokonaisuutta ja palvelujen saatavuutta koskevat kysymykset. Ohjauksen laatua ja arviointia koskevat teemat katsoim-

me järkeväksi analysoida ja raportoida erikseen. Verkkokyselyn kolmas osuus avataan vastattavaksi keväällä 2015.

Vastausten lukumäärä vaihteli kysymyksittäin kymmenen ja neljäntoista välillä (kuvio 2). Vastausprosentti vaihteli siis teema 1:n ja teema 2:n ensimmäisen osion välillä 67 %:sta aina 93 %:iin.

Kuvio 2. Vastausten lukumäärät kysymyksittäin teema 1 ja teema 2:n ensimmäinen osio

5

ELO-toiminnan organisointi alueilla

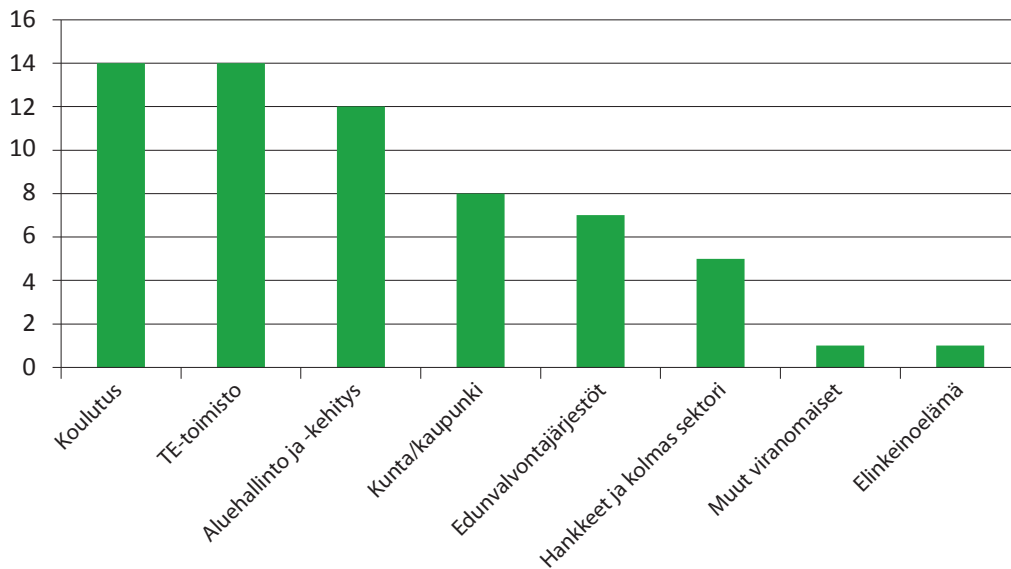
5.1 Taustaorganisaatio

Vastausten perusteella alueellisten ELO-ryhmien kokoonpano on varsin yhdenmukainen. Tyypillisesti alueellisissa ELO-ryhmissä on vahvasti mukana oppilaitosten edustus, jonka ohella edustettuina ovat työ- ja elinkeinohallinto, aluehallinnosta luonnollisesti ELY-keskukset sekä niiden lisäksi usein myös aluehallintovirasto ja/tai maakuntaliitot. Elinkeinoelämän edustuksen osalta kohtasimme luokitteluongelman, koska tiukasti määriteltynä yritysten suoraa edustusta ei ryhmissä ole lukuun ottamatta yhtä suhteellisen yksiselitteistä tapausta. Muutoin elinkeinoelämän edustajina muutamassa ELO-ryhmässä ovat kunnalliset tai alueelliset yritys- ja elinkeinotoiminnan kehittämissyhtiöt. Koska ne eivät toimi suoraan kuluttajamarkkinoilla ja niiden rooli liittyy vahvasti julkisen vallan toimintaan, luokittelimme ne muuhun kuin elinkeinoelämään (kuvio 3).

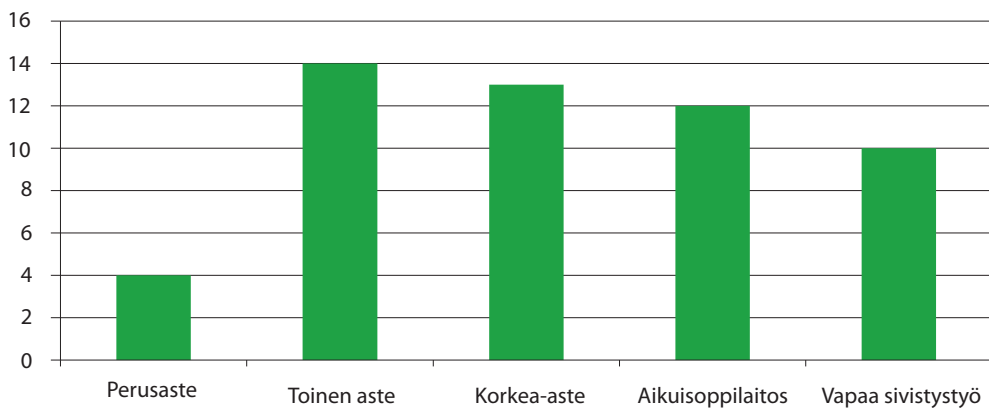
Oppilaitoksista heikoiten edustettuna olivat perusasteen oppilaitokset: vain neljässä ryhmässä kerrottiin olevan perusasteen oppilaitoksen edustus (kuvio 4). Sen sijaan toisen asteen oppilaitokset olivat edustettuina kaikissa kyselyyn vastanneissa ELO-ryhmissä. Myös korkea-asteen oppilaitokset olivat hyvin edustettuina, sillä kolmessatoista ryhmästä neljästätoista oli mukana korkea-asteen oppilaitoksen edustus. Aikuiskoulutusta antavat oppilaitokset olivat edustettuina kahdessatoista ryhmässä. Tosin on huomioitava, että useimmiten vastauksissa kerrottiin ryhmään kuuluvaksi jokin isompi koulutusyhtymä, jonka alle saattaa kuulua niin ammatillinen koulutus, aikuiskoulutus kuin joissain tapauksissa myös maahanmuuttajien koulutus.

Kaikissa kyselyyn vastanneissa ELO-ryhmissä oli TE-toimisto mukana. Muita työllistymistä tukevia organisaatioita ja/tai työryhmiä oli mainittu kolmessa eri ryhmässä. Aluehallintoon ja -kehitykseen katsottiin kuuluvaksi ELY-keskusten lisäksi aluehallintovirastot, maakuntaliitot ja viidessä ELO-ryhmässä erinäiset yrityksille tai yhdistyksille neuvontapalveluja tarjoavat yritykset tai yhdistykset. ELY-keskuksia ei otettu erikseen huomioon laskennassa, sillä ne olivat edustettuina kaikissa ryhmissä niille annetun koordinaatiovastuun vuoksi.

ELO-toiminnan organisointi alueilla

Kuvio 3. ELO-ryhmien edustus

Kuvio 4. Oppilaitosten edustus ELO-ryhmissä

Kahdeksassa ELO-ryhmässä oli kunta tai kaupunki edustettuna. Kunnan/kaupungin edustus vaihteli merkittävästi eri ELO-ryhmissä. Jossain ryhmissä kunnan puolelta oli edustettuna elinkeinotoimi, kun taas toisissa kunnan edustus kattoi useamman eri hallinnonalan kuitenkin niin, että pääosa kuntien ja kaupunkien edustus tuli vapaa-ajan tai sivistystoimen puolelta. Etsivä nuorisotyö mainittiin kunnan edustuksena kolmessa vastauksessa. Valtaosassa ryhmiä oli edellä mainittujen lisäksi erinäisten edunvalvontajärjestöjen edustus, joka osoittautui ongelmalliseksi luokittelun kannalta. Vaikka etujärjestöjen päätehtävänä on erinäisten ryhmien edunvalvonta, niin erinäisten etujärjestöjen kuten esimerkiksi kauppakamarien rooli ELO-ryhmässä voidaan nähdä myös aluekehittäjänä. Myöskään opinto-ohjaajien yhdistyksiä ei voida nähdä toimivan etujärjestön tehtävässään ELO-ryhmissä vaan pikemmin asiantuntijan tehtävässään. Kuudessa ELO-ryhmässä olivat opinto-ohjaajat edustettuina joko yhdistysten tai koulujen kautta. Isot keskusjärjestöt kuten SAK, STTK ja AKAVA olivat edustettuina neljässä ELO-ryhmässä. Myös erilaiset hankkeet tai kolmannen sektorin toimijat olivat mukana yksi kolmasosassa ELO-ryhmiä. Opin Ovi -hanke mainittiin kolmessa ja Työelämä 2020 -hanke kahdessa vastauksessa.

Kolmannen sektorin toimijat olivat joko selkeästi pelkästään nuorten parissa toimivia yhdistyksiä (esim. 4H-piirit) tai sitten sosiaali-, vanhus- ja nuorisotyön alueilla toimivia vapaan sivistystyön, kuntoutuksen ja muun koulutuksen palveluja tarjoavia yhdistyksiä (esim. Setlementti).

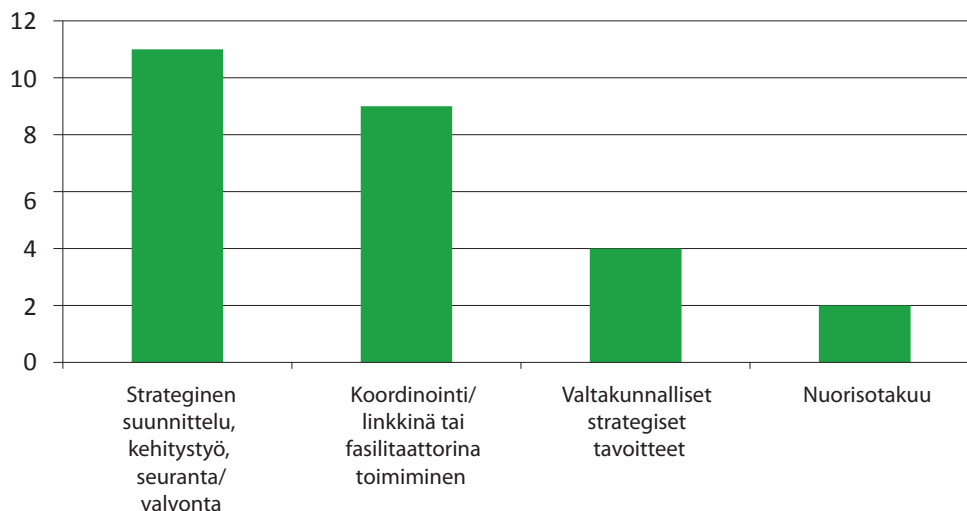
Muut viranomaiset kuten KELA, maavoimat ja poliisi olivat edustettuina vain yhdessä ryhmässä. Elinkeinoelämän edustus jäi ryhmässä käyttämämme luokittelun mukaan pieneksi mutta on kuitenkin muistettava, että kuudessa ryhmässä oli mukana yrittäjien yhdistykset, kauppakamarit ja erilaiset elinkeinoelämän toimijat (esim. kunnan elinkeinotoimi ja/tai -jaosto).

Tarkasteltaessa yksittäisiä mainintoja koulutusorganisaatiot, erityisesti toisen asteen oppilaitokset, nousevat vieläkin selkeämmin esille. Yksittäisiä organisaatioita tarkasteltaessa on luonnollisesti muistettava, että tietyt alueelliset organisaatiot, kuten AVI tai maakuntaliitto, voivat saada kullakin alueella vain yhden maininnan. Oppilaitoksia sen sijaan on moninkertaisesti. Yksittäiset maininnat suuruusjärjestyksessä olivat:

1. Nuorisoasteen (toisen asteen) koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset 36
2. korkeakoulut 27
3. työelämän etujärjestöt ja ammattijärjestöt 22
4. vapaa sivistystyö (kansan- ja kansalaisopistot) 15
5. kunnat, aikuiskoulutuksen järjestäjät, TE-toimistot, kukin 14
6. maakuntaliitto 12
7. kolmannen sektorin toimijat ja hankkeet 10
8. aluehallintovirasto 9.

5.2 Tehtävät

Kyselyn perusteella tehtävät voitiin luokitella selkeästi neljään eri luokkaan (kuvio 5). Suurimmassa osassa vastauksia ELO-ryhmissä nähtiin ryhmän tehtäväksi alueen ELO-toiminnan koordinointi, linkkinä ja/tai fasilitaattorina toimiminen sekä ELO-toiminnan strateginen suunnittelu, kehitystyö sekä seuranta. Muutamissa vastauksissa mainittiin erikseen valtakunnallisten strategisten tavoitteiden sekä nuorisotakuun toteuttaminen.

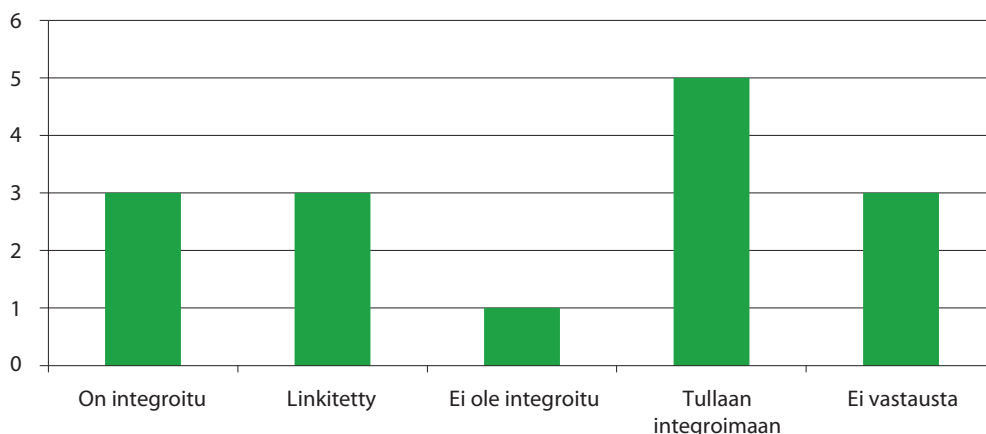
Kuvio 5. ELO-ryhmien keskeisimmät tehtävät

5.3 Edustavuus ja toimintavaltuudet

Kysyttäessä alueellisten ELO-ryhmien edustavuudesta valtaosa ryhmistä koettiin laaja-alaisiksi ja sitä kautta edustaviksi. Yli puolesta vastauksista tuotiin esiin myös ryhmän jäsenten asema omassa organisaatiossa ja tätä kautta ryhmä koettiin vaikuttavuudeltaan edustavaksi, vaikka vaikuttaminen nähtiinkin tapahtuvan pääosin itse työn kautta. Suurin osa ryhmistä kertoi, ettei heillä ole varsinaista päätäntävaltaa mutta ELO-ryhmät pystyvät vaikuttamaan ottamalla kantaa ja nostamalla ELO-toimintaan liittyviä aiheita keskusteluun. Osa ryhmistä koki, vaikka ryhmällä ei ole virallista päätäntävaltaa, etenevät asiat kattavan edustuksen sekä yhteisiin tavoitteisiin sitoutumisen kautta.

5.4 Hankkeiden integrointi

Alueella toimivista hankkeista vastauksien mukaan ELO-ryhmillä on pääosin riittävästi tietoa. Yli puolesta ryhmistä hankkeet on integroitu tai tullaan integroimaan joko suoraan tai strategisen suunnittelun kautta ELO-toimintaan (kuviokuva 6). Muissa ryhmissä yhtä lukuun ottamatta hankkeet on joko linkitetty tai ne on muutoin tuotu esille ELO-ryhmässä. Kolmesta ELO-ryhmästä ei saatu vastausta tähän kysymykseen.

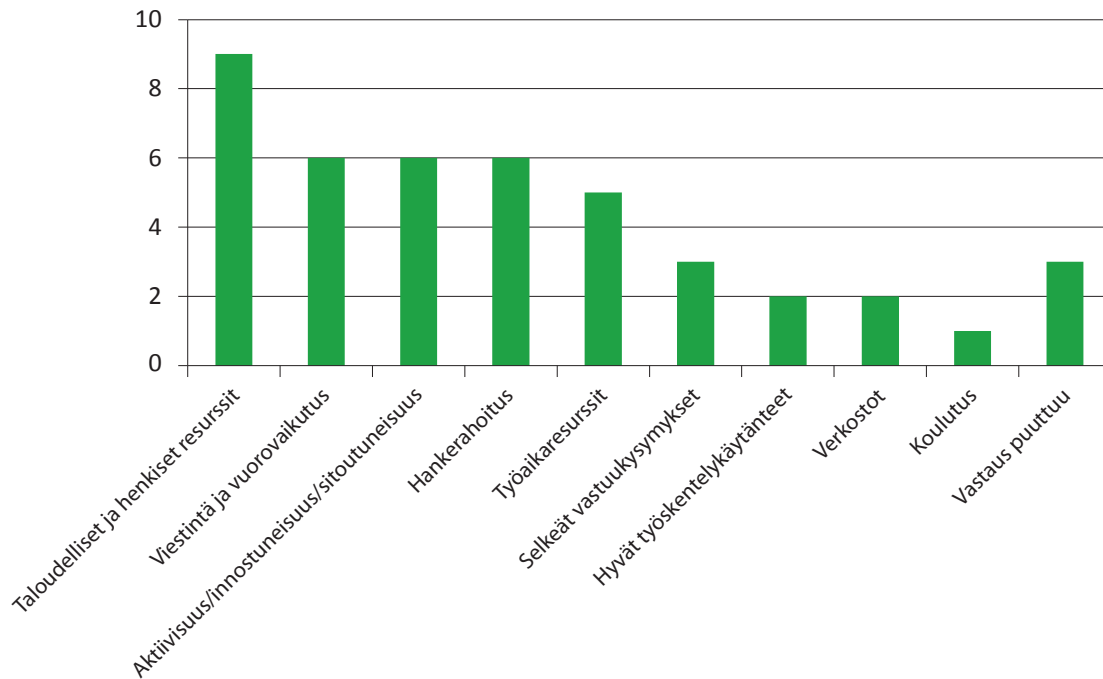

Kuvio 6. Hankkeiden integrointi alueiden ELO-toimintaan

5.5 Toiminnan edellytykset ja kehittäminen

Kysyttäessä yhteistyöryhmän suunnittelun ja toiminnan edellytyksiä esimerkkeinä mainittiin koulutus, työaika, taloudelliset ja henkiset resurssit sekä viestintä ja vuorovaikutus. Näistä selkeästi keskeisimmäksi toiminnan edellytyksiksi nousivat taloudelliset ja henkiset resurssit (kuviokuva 7).

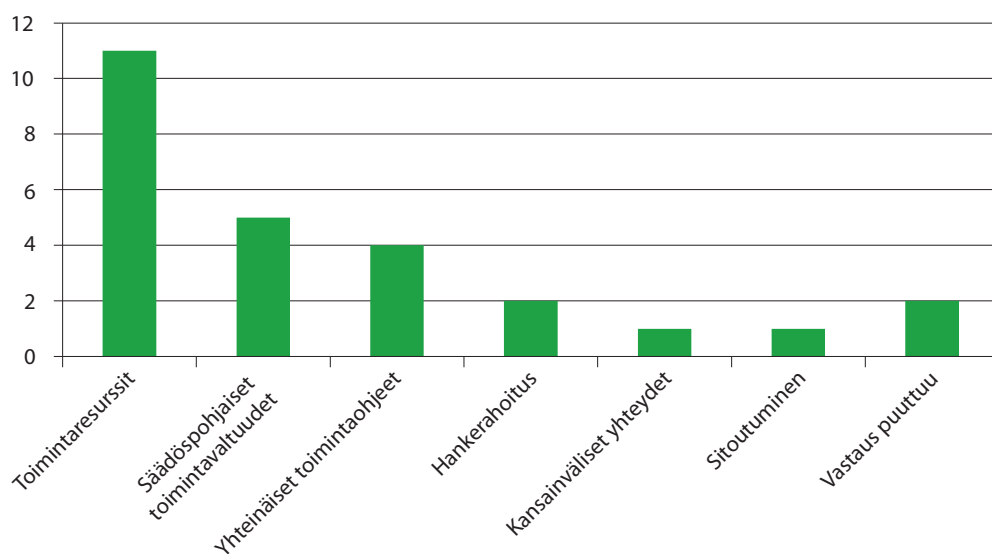
Myös konkreettinen työaika sekä viestintä ja vuorovaikutus nousivat yhdeksi edellytykseksi. Kysymyksessä esimerkiksi nostettujen edellytysten lisäksi vastauksissa ryhmän jäsenten sitoutuneisuus ja/tai aktiivisuus nousi yhdeksi varsin merkittäväksi toiminnan edellytykseksi. Samoin hankerahoitus mainittiin melkein puolessa vastauksista yhtenä toiminnan edellytyksenä. Muita toiminnan edel-

Kuvio 7. Toiminnan edellytykset

lytyksinä nostettiin muutamissa vastauksissa esiin mm. selkeät vastuukysymykset/mandaatti, hyvät työskentelykäytännöt sekä verkostot.

ELO-toiminnan kehittämisen suhteen vastaukset olivat hyvin yhdensuuntaiset keskenään mutta myös toiminnan edellytysten suhteen. Suurimmassa osassa vastauksissa koettiin, että toiminnalle tulisi saada lisää resursseja, joka tulkintamme mukaan tarkoittaa erityisesti taloudellisia ja henkilöstöresursseja (kuvio 8). Tämän lisäksi yli kolmasosassa nähtiin, että ELO-ryhmien tulisi saada säädöspohjaiset toimintavaltuudet sekä kaikille yhtenäiset toimintaohjeet.

Kuvio 8. Toiminnan kehittäminen

5.6 Huomioita ELO-ryhmien edustavuudesta ja toimintaresursseista

Verkostomaisesti järjestettyjen ohjauspalvelujen kehittämisen (VOP-mallin) näkökulmasta yleiskuvassa alueet ovat luoneet vähintään kohtuullisen vahvoja ja toimivia yhteistyöverkostoja elinikäisen ohjauksen edistämiseksi. Valtaosassa alueita on kattava ohjaustahojen ja eturyhmien edustus mukana toiminnan kehittämisessä ja koordinoinnissa. Elinikäisen ohjauksen teema on tunnistettu tärkeäksi ja sen parissa tapahtuvaan toimintaan ollaan varsin laajasti sitoutuneita.

Toisaalta verkostotyön koordinoiminen ja erityisesti konkreettisten kehittämistoimien toteuttamisessa on enemmän tai vähemmän tekemistä. Alueilla ollaan hieman eri vaiheissa ja erilaisissa tilanteissa elinikäisen ohjauksen osalta. Samoin kysymykset yhteisen työn asemasta sekä resursseista hiertävät ainakin jossain määrin työn tekemistä. Kyselyn seuraavien teemojen vastausten myötä saamme tarkennetumpaa tietoa siitä, miten alueiden verkostotyön arki sujuu ja mihin suuntaan toimintaa ollaan konkreettisesti viemässä.

6

Ohjauspalvelukokonaisuus ja palvelujen saatavuus

6.1 Palvelukokonaisuus ja palvelujen saatavuus eri asiakasryhmille

Tutkimusaineiston ensimmäisessä osassa kartoitimme ELO-ryhmien toiminnan organisoitumista ja toiminnan resursseja. Toisessa osassa pääteemoina olivat alueen elinikäisen ohjauksen palvelukokonaisuus, arviot palvelujen saatavuudesta sekä palvelun laatu ja arviointi. Viimeisin teema, laatua ja ohjauspalvelujen arviointia koskeva kokonaisuus, muodostaa aineistossa siinä määrin selkeän kokonaisuuden, että katsoimme perustelluksi tarkastella sitä erikseen. Siten tässä väliraportissa jatkamme toiminnan yleisten edellytysten tarkastelun jälkeen jäsennyksellä alueiden ohjauspalvelujen kokonaisuudesta sekä palvelujen saatavuudesta.

Alueet kuvaavat ohjauspalvelujen kokonaisuutta tavallisimmin sanomalla sen olevan samanlainen ja yhtä kattava kuin muissakin maakunnissa. Toinen tapa kuvata palvelutarjontaa on listata erilaisia asiakasryhmiä koskevia palveluja tai palvelujen tuottajia. Hankaluuksia vastaajille on myös tuottanut kysymyksessä ollut sana ”palvelukokonaisuus”, jonka todettiin useissa vastauksissa olevan vaikeasti hahmotettavissa – palveluja kyllä on, mutta muodostuuko niistä kokonaisuus, siitä ei kyetä esittämään jäsentynyttä koontia.

Palvelutarjonta on monimuotoinen ja varsin kattava kuten muissakin suurissa maakunnissa.

Elinikäinen ohjaus ja oppiminen on niin laaja, että palvelukokonaisuuden hahmottaminen/rakentaminen on haasteellinen.

Yhden maakunnan vastauksessa palvelukokonaisuus kuvattiin hyvin täsmällisesti:

Lapin palvelukokonaisuus koostuu kumppanuussopimuksen solmineiden organisaatioiden, kaikkiaan 34, omista toiminnoista, lisäksi on rakennettu yhteinen sivusto www.lapintno.fi.

Vastauksessa mainitulla verkkosivustolla, jonka toimiva osoite on <http://some.lappia.fi/blogs/lapintno/>, on kattava kuvaus alueen ohjauspalvelujen järjestäjistä sekä yhteistyökokonaisuuden toiminnasta. Kuvauksen perusteella maakunnan ohjauspalvelukokonaisuus vaikuttaa hyvin jäsenyneeltä. Selkeä verkkosivusto ei toisaalta takaa, että arjen toiminta olisi sen laadukkaampaa kuin alueilla keskimäärin, mutta silti kokonaisjäsenitys luo erinomaisen myönteisen käsityksen Lapin ELO-toiminnasta.

Palvelukokonaisuutta koskevista vastauksista ei luonnollisesti voi sanoa juuri mitään palvelujen käytännön toimivuudesta tai siitä kuinka alueellinen kokonaisuus toimii kokonaisuutena. Jotain johtolankoja antaa vastaus kysymykseen miten eri asiakasryhmille elinikäisen ohjauksen palveluja on saatavilla. Esimerkiksi edelliseen kysymykseen selkeän vastauksen antanut Lappi vastasi tähän kysymykseen näin:

Toimijat vastaavat omista palveluistaan, joten on vaikea ottaa kantaa miten eri asiakasryhmiä on huomioitu.

Lapin alueella näyttäisi siten olevan hyvin jäsentynyt toimijaverkosto, jossa eri toimijat ovat sitoutuneet yhteisiin tavoitteisiin, mutta alueella ei kuitenkaan ole kootusti tietoa kuinka eri asiakasryhmien palvelut toteutuvat. Tässä rehellisyydessään Lappi ei toki ole ainoa, sillä vastauksissa annetaan pääosin toiveikas, joskin varovainen kuva eri asiakasryhmien palvelujen saatavuudesta. Pohjois-Savon vastaus kiteyttää tämän näkemyksen.

Periaatteessa TNO-palvelut kattavat kaikki asiakasryhmät.

Pirkanmaalla palvelujen saatavuudesta on kerätty kyselytietoa, jonka vuoksi sen vastauksessa uskaltaen sanoa näin:

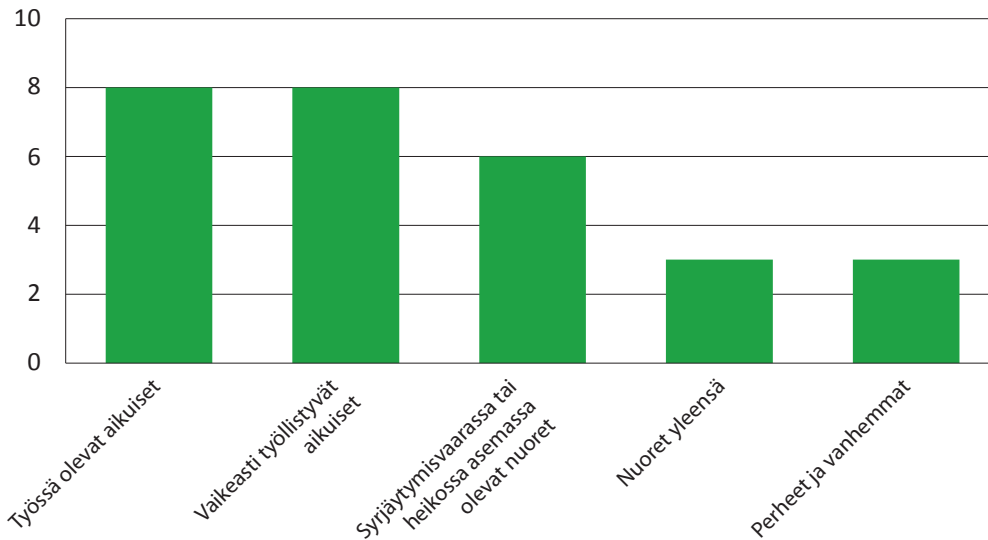
Palvelujen saatavuus vaihtelee jonkin verran alueittain, mutta on kokonaisuutena arvioiden suhteellisen hyvä. Tätä arvioita tuki myös kentän toimijoille tekemämme webropol-kysely.

Joillain alueilla, kuten Pohjois-Karjalassa, myönnetään, ettei tarkkaa tietoa palveluiden saatavuudesta ole.

Yksilöiden/erityisryhmien/alueiden osalta palveluissa voi olla suuriakin eroja, mutta näistä ei ole olemassa koottua tietoa.

6.2 Palvelujen saatavuuden kehittäminen

Edellisten kahden kysymyksen perusteella syntyy vaikutelma, ettei alueilla ole kovin selkeää käsitystä palvelujen kokonaisuudesta ja niiden saatavuudesta eri asiakasryhmille. Vastaukset voivat toki olla varovaisia siksi, että tarkat tilastolliset tai tutkimukselliset tosiasiat ovat vähäisiä. Mitä ilmeisimmin alueilla on kuitenkin jonkinlainen käsitys palvelujen tilasta, koska kun kolmanneksi kysyttiin minkä asiakasryhmien palveluja tulisi erityisesti kehittää, vastaukset olivat edellisiä monisanaisempia ja yksilöidympiä (kuvio 9).

Kuvio 9. Palvelujen saatavuuden kehittäminen ryhmittäin

Vastaukset olivat luokiteltavissa seuraaviin kokonaisuuksiin (suluissa mainintojen lukumäärä):

1. Työssä olevat aikuiset (8)

Tätä ryhmää koskevat maininnat olivat hyvin samansisältöisesti kuvattu ja niissä tarkoitettiin työelämässä olevia aikuisia yleensä.

2. Vaikeasti työllistyvät aikuiset (8)

Tähän ryhmään laskimme mukaan vastauksissa mainitut maahanmuuttajat, ikääntyneet työttömät, työvoiman palvelukeskuksen asiakkaat sekä palveluverkon läpi pudonneet. Luokittelussa on tulkinallisuutta, sillä jotkut maahanmuuttajat löytävät työtä helpommin kuin toiset, osin maahanmuuttajilla on voitu tarkoittaa myös ulkomaalaistaustaisia lapsia ja nuoria, TYP-asiakkaina on nuorisolain mukaan tulkiten myös nuoria ihmisiä ja myös palveluverkosta on voinut pudota läpi kohtuullisen nuorella iällä. Siten tiukasti tulkiten otsikosta voisi poistaa sanan aikuiset. Tulkitsimme kuitenkin vastauksia siten, että ne liittyvät ensisijaisesti aikuisväestöön. Maahanmuuttajat voisi luokitella erikseen etenkin jos oletetaan, että heille tarvitaan erityisesti heitä varten räätälöityjä ohjauspalveluja. Maahanmuuttajien ryhmä ei kuitenkaan ole homogeeninen, sillä maahan voidaan muuttaa hyvin monista syistä ja monilla taustoilla, jolloin voidaan tuskin tarjota kaikille maahanmuuttajille sopivia yhteisiä palveluja.

3. Syrjäytymisvaarassa tai heikossa asemassa olevat nuoret (6)

Tässä ryhmässä ovat nuoret, joilla vastaajien mukaan on erityisongelmia. Koulutus on keskeytynyt, nuorella on psykososiaalisen tuen tarvetta tai nuori on "pudonnut kerkasta" kokonaan.

4. Nuoret yleensä (3)

Vastauksissa mainittiin nuoret myös tietyn elämäntilanteen tai ikävaiheen eikä niinkään erityisten ongelmien näkökulmasta. Tähän ryhmään kuuluivat niin "armeijaikäiset" kuin lukiolaiset.

5. Perheet ja vanhemmat (3)

Tämä ryhmä mainittiin lasten ja nuorten yhteydessä, mutta kuitenkin erikseen. Tulkintamme on, että tässä viitataan vanhempien ja perheiden osuuteen lasten ja nuorten tukemisessa erilaisissa ohjauksellisissa tilanteissa. Emme siis tulkinneet tätä ajatuksena perheneuvoloiden tai vastaavien toimintamuotojen kehittämistä, vaan tarpeena tukea perheitä esimerkiksi nuorten tehdessä toisen asteen koulutusta koskevia valintoja.

Edellä olevien viiden ryhmän lisäksi kaksi mainintaa saivat ikäänntyneiden ihmisten ohjaus sekä yhden maininnan esi- ja perusasteen ohjaus. Siten vastaukset kattoivat ikänäkökulmasta lähes koko elinikäisen ohjauksen kaaren esikoulusta eläkeikään saakka.

Koska luokittelussa on paljon harkinnanvaraa, tuloksia voi tarkastella myös toisin kuin edellä tehdyn luokittelun mukaan. Mikäli kaksi nuorten ryhmää yhdistää, niistä syntyy suurin yksittäinen ryhmä. Siten on luokitusperusteista riippuvaista, kumman ryhmän palvelujen kehittämistä oltiin enemmän kiinnostuneita: nuorten vai työikäisten aikuisten. Toisaalta yhdistämällä kaksi suurinta aikuisten ryhmää saadaan selkeästi suurin yksittäinen parempia ohjauspalveluja tarvitseva ryhmä.

Edellisellä ESR-hankekaudella ohjauspalvelujen keskeinen painopiste oli aikuisten ohjauspalveluissa. Kehittämistyötä tehtiin Opin Ovi -hankeperheessä (www.opinovi.fi). Siten voi kysyä, johdettuuko aikuisten ohjauspalvelujen kehittämistarpeen esiin nostaminen osaltaan siitä, että aihe on ollut vahvasti esillä viime vuosina. Aikuisten tarpeet on havaittu ja niitä halutaan edelleen kehittää. Esimerkiksi koulutusjärjestelmässä olevien ohjaaminen toteutuu Suomessa pääosin hyvin (kuten myöhemmistä vastauksista voidaan nähdä), jolloin suhteellisesti eniten kehitettävää on koulutusjärjestelmän ulkopuolella olevien palveluissa.

Nuorten ohjauspalvelujen kehittämisen tarve on myös ajankohtainen ja keskusteltu aihe. Yhtäältä nuorisoa voidaan pitää eräänlaisena järjestäytyneen (ja keski-ikäistyneen) yhteiskunnan pysyvänä huolenaiheena, mutta sen lisäksi esimerkiksi nuorten työllistymismahdollisuuksien heikentyminen, nuorten syrjäytyminen sekä koulutuksen läpäisyä ja valmistumisaikojen lyhentämistä koskevat vaatimukset Nuorisotakuusta puhumattakaan ovat nostaneet nuoret vahvasti esille. Aineistossa nuorista ovat ensisijaisesti esillä ”ongelmanuoret”, mikä mahdollisesti liittyy sekä alueilla todennettavissa oleviin tarpeisiin että Nuorisotakuun toteuttamiseen ja ohjauspalvelujen kehittämiseen.

6.3 Parhaiten toteutuvat ohjauspalvelut

Kun edellä kysyttiin minkä asiakasryhmien palveluja tulisi kehittää, kysyttiin seuraavaksi mitkä palvelut toteutuvat alueella parhaiten. Vastaukset tähän kysymykseen olivat suhteellisen lyhyitä, mutta selkeitä. Niistä ei voi luotettavasti arvioida kuinka varmallalla perustalla vastaukset ovat eli mihin tai miten koottuun tietoon vastaus pohjautuu. Vastausten mukaan parhaiten toteutuvia ohjauspalveluja ovat (suluissa mainintojen lukumäärä):

1. Perus- ja toisen asteen nivelvaiheen ohjaus (7)

2. Toisen asteen ohjaus ja opintonsa keskeyttäneiden ohjaus (5)

Tähän luokkaan kuuluvat maininnat olivat toisen asteen opintojen keskeyttäneiden ohjaus, keskeyttäneiden ohjaus yleensä sekä ohjaus keskeyttämisen ehkäisemiseksi, ammatillisten oppilaitosten ohjaus ja toisen asteen ohjaus. Tulkintamme oli, että keskeyttäminen tässä liittyy pitkälti toisen asteen koulutukseen, minkä vuoksi nämä oli perusteltua liittää yhteen toisen asteen ohjauksen kanssa.

3. Nuorten, alle 25-vuotiaiden ohjaus (3)

Tämä luokka olisi voitu yhdistää edelliseen, mutta kun maininnat eivät kohdistuneet mihinkään nuorten alaryhmään tai tiettyyn palveluun tai koulutukseen, nämä jätettiin omaksi ryhmäkseen.

4. Ammatinvalinnan ohjaus, työttömien työnhakijoiden ohjaus sekä TYP-toiminta (2)

5. Maahanmuuttajien ohjaus (1) sekä ohjauksen verkostoyhteistyö aikuisten ohjauksessa (1)

Viimeksi mainittu oli ainoa ohjauspalvelun muoto, joka ei kohdistu suoraan asiakkaille. Tämä Varsinais-Suomen esiin nostama palvelu ei ole palvelua asiakkaalle, mutta verkostotyö on osa palvelujen tuottamisen kokonaisuutta ja siten edellytys hyvin toimiville asiakkaalle tarjolla oleville ohjauspalveluille (Nykänen ym. 2007).

Tämän kysymyksen vastaukset olivat loogisia suhteessa edeltävän kysymyksen vastauksiin. Aikuisten ohjauspalveluja ei mainittu parhaiten toimivien palvelujen joukossa ja nuorten palveluistakaan ei tullut montaa mainintaa. Toisaalta koulutuksessa olevien nuorten ohjauspalveluista perus- ja toisen asteen nivelvaiheen ja toisen asteen ohjaus mainitaan parhaiten toimivien joukossa, mikä kertoo siitä että oppilaitosten opinto-ohjauksen toimivuuteen luotetaan. Sen sijaan koulutuksen ulkopuolelle pudonneiden nuorten ohjauspalveluja tulisi vastaajien mielestä parantaa.

6.4 TNO-palveluja tuottavat tahot alueilla

Kysymys siitä, mitkä tahot tuottavat alueen TNO-palvelut, on saatettu kokea vaikeaksi tai turhauttavaksi – mahdollisesti jopa ärsyttäväksi. Vastaukset ovat tyypillisesti niukkoja, mutta silti tavallaan hyvin täsmällisiä. Tyypillinen vastaus näyttää tältä:

TNO-palveluja tuottavat valtion, kuntien, oppilaitosten, hankkeiden, kolmannen sektorin ja yksityisen sektorin toimijat.

Toisaalta on vastauksia, joissa on lueteltu varsin paljon erilaisia TNO-palvelujen tuottajia. Listat ovat pääosin edellä olevan tyypillistä vastausta täsmentäviä. Pirkanmaalla oli toteutettu ohjauksen kehittämistä koskeva kysely ja sen saivat vastattavakseen

peruskoulut, ammattikorkeakoulut, yliopistot, lukiot, kansalais- ja työväenopistot, liikunnan koulutuskeskukset, työpajat, etsivä nuorisotyö, kansanopistot, ammatilliset oppilaitokset, aikuiskoulutuskeskukset, oppisopimuskeskukset, työvoiman palvelukeskukset (typa), kunnat / nuorisotoimi, kunnat / sosiaalitoimi, kunnat/sivistystoimi, aikuislukiot, te-toimisto, KELA, työelämäjärjestöt, ohjausalan hankkeet, maahanmuuttajien ohjauspalvelut, yrityspalvelut ja kuntien kehittämissyhtiöt, puolustusvoimat, 3. sektori; yhdistykset yms., työvoimakoulutuksen valmennuspalvelujen tuottajat, AVI.

Ohjauspalveluja järjestävät valtaosaltaan julkisyhteisöt. Siksi oli mielenkiintoista, että tähän kysymykseen vastanneista kymmenestä alueesta seitsemän oli nimennyt yksityisen ohjauspalvelujen järjestäjän. Näitä kuvataan yleisesti yrityksiksi tai yksityiseksi sektoriksi. Erikseen mainitaan kerran niin vakuutusyhtiöt kuin seurakunnat.

6.5 Päätöksenteko TNO-palveluista ja päätöksenteon kehittäminen

Alueiden vastaukset päätöksenteosta ovat varsin yhteneviä. Kootusti voi sanoa, että palvelujen tuottajilla on itsenäinen rooli eli ne tekevät itsenäisesti omat päätöksensä ohjauspalvelujen järjestämisestä. ELO-ryhmällä on alueilla strateginen ja kokoava rooli, minkä lisäksi ryhmän toiminta mahdollistaa tiedon jakamisen. Ryhmän keskusteluista syntyy perustaa palvelujen tuottamiseksi yhteisen viitekehyyksen pohjalta, jolloin tällä informaatio-ohjauksella voi ajatella olevan eräänlainen koordinoiva rooli. Parhaimmillaan itsenäiset toimijat sitoutuvat yhteisiin alueellisiin päämääriin. Vastauksissa kuitenkin huomautetaan, että ELO-ryhmä tai muukaan toimija ei voi kuitenkaan määrätä tai päättää ohjauspalvelujen järjestäjien puolesta. Alueista Lapissa on vastauksen perusteella organisoiduin ja selkein toimintarakente ja -malli:

Lapin TNO-palvelujen toimintaa toteutetaan toimintajärjestelmällä seuraavasti: 1) Lapin aikuiskoulutuksen johtoryhmä – mm. strategiset linjaukset, 2) Lapin ELO – Jatkuvan oppimisen ja ohjauksen yhteistyöryhmä – strategioiden toteutumisen ohjaus ja seuranta, maakunnallinen verkostoyhteistyö, 3) Lapin TNO-palveluiden koordinaatioryhmä – kehittää TNO-palveluja, toimii maakunnallisena verkostoyhteistyöryhmänä Lapin TNO-henkilöstön kesken, 5) Lapin TNO-palveluiden seutukunnalliset alueryhmät, 6) Lapin TNO-palveluiden toimijaverkosto – koostuu organisaatioiden TNO-yhdyshenkilöistä, koordinoi ja tiedottaa TNO-palveluista organisaatioissa.

Alueellisten TNO-palveluja koskevan päätöksenteon kehittämistä koskevat näkemykset voidaan tiivistää neljään teemaan. Ne koskevat yhteistyötä ja verkostotoimintaa, päätöksentekovaltaa, palvelujen yhtenäistämistendenssiä sekä alueellisen ELO-toiminnan kehittämistä päätöksenteon tukena. Vastaukset ovat hyvin linjassa kyselyn ensimmäisessä osassa ELO-ryhmän tehtäviä ja toimintaedellytyksiä koskeviin kysymyksiin annettujen vastausten kanssa. Alueiden mukaan:

1. Koulutusorganisaatioiden välistä yhteistyötä tulee kehittää verkostotoimintaa vahvistamalla ja yhteisellä ohjauksen kehittämistoiminnalla. Kuntaverkon ja koulutuksen järjestäjien kokonaispyrkimykset haittaavat tällä hetkellä tuloksellisia yhteistyöneuvotteluja.
2. Ei ole realistista ajatella, että organisaatiot luopuisivat omasta päätöksentekovallostaan eikä se välttämättä ole tarkoituksenmukaistakaan. Organisaatiot päättävät jatkossakin itsenäisesti omista palveluistaan ja niiden resursoinnista. Keski-Suomen vastauksessa alueellisesta päätöksenteosta tämä kiteytyy näin:

Keski-Suomen ELO-ryhmä pyrkii tarkastelemaan ohjauspalvelujen saatavuutta ja tekee strategisia linjauksia siitä, missä kohden on parannettavaa. Verkostossa siis käydään keskustelua koko TNO-palvelujen kirjosta. Kukin organisaatio tekee kuitenkin itse kaikki päätökset esim. ohjauspalvelujen resurssoinneista jne.

3. Edelleen jatkuva ylläpitäjäverkoston koonti ja kuntauudistus ovat omiaan yhtenäistämään ohjaukskäytäntöjä ja -palveluita. Perusteilla oleva MYR:n (maakunnallinen yhteistyöryhmä) alainen koulutusjaosto ja maakunnallinen ELO-ryhmä voivat informaatio-ohjauksella vaikuttaa yleisellä tasolla ohjauspalveluiden muotoutumiseen.
4. ELO-toimintaa tulisi kehittää muun muassa erillisen hankerahoituksen kautta. Pitää saada verkosto niin vaikutusvaltaiseksi, että se pystyy maakuntaohjelman ja muiden strategioiden vauhdittamana antamaan lisäpotkua sellaisille päätöksille, jotka ovat maakunnan yhteisten tavoitteiden mukaisia ja samalla myös ELO-verkoston suosituksia. ELO-ryhmät voivat aktii-

visella tiedottamisella ja verkottumisella vaikuttaa ainakin teoriassa päätöksentekoon. Palveluissa olevia puutteita voidaan siten yrittää ratkaista yhteistyömuodoilla, kehittämishankkeilla, monikanavaisilla palveluratkaisuilla jne. TNO-toiminta on hyvin verkostoitunut, näkyvyys ja sidonnaisuus kuitenkin vielä heikko. Verkosto tarvitsee koordinointi- ja kehittämistukea vielä muutaman vuoden, jotta toiminta saataisiin vakiinnutettua.

7

Johtopäätöksiä

7.1 Keskeiset havainnot

Verrattuna Laituri-hankkeen syksyn 2012 tilannekuvaan (Laituri 2013), alueellisen ELO-toiminnan organisoituminen on jäsentyneempää. ELO-ryhmien kokoonpanot ovat kokonaisuudessa kallellaan koulutusorganisaatioiden suuntaan, mikä saattaa olla seurausta siitä, että osin toimintaa on rakennettu aikuisten ohjauksen kehittämishankkeiden (Opin Ovi) pohjalle. Toisaalta oppilaitoksilla on perinteisesti selkeä ja vahva rooli opinto-ohjauksessa. Samalla on syytä muistaa, että lukuisien oppilaitosten ohella myös aluehallinnossa ja TE-toimistoilla on kattava edustus alueellisissa ELO-ryhmissä.

Tulosten mukaan alueiden ELO-ryhmissä on useimmiten kattava ohjaustahojen ja eturyhmien edustus. Tämä kertonee siitä, että elinikäisen ohjauksen teema on tunnistettu tärkeäksi ja ohjausta halutaan kehittää. Kuitenkin ELO-ryhmän vaikutusmahdollisuudet tunnistetaan rajallisiksi. Kun ohjausta koskeva päätöksenteko on hajallaan kussakin organisaatiossa ja kun lisäksi ELO-ryhmien asemaa ei alueiden näkökulmasta ole riittävän yksiselitteisesti asemoitu, kohdentuu alueellisen elinikäisen ohjauksen kehittäminen ELO-ryhmän näkökulmasta yhteistyöverkoston rakentamiseen, tiedon jakamiseen verkostossa ja yhteisen aluestrategian laatimiseen sekä sen mahdolliseen seurantaan. Vastauksista on luettavissa epäily, ovatko nämä riittäviä toimia ja onko tehtävään osoitettu valtuutus riittävä tavoitellun alueellisen kokonaiskoordinaation toteutumiseksi.

Ohjauspalvelujen saatavuudesta alueilla oli vaihteleva kuva. Järjestelmällistä analyysia saatavuudesta aluetasolla ei juuri ole tehty, mikä osin selittyy luonnollisesti sillä, että vakiintuneen tavan mukaisesti jokaisen ohjauspalvelun järjestäjän odotetaan ja luotetaan hoitavan oman osuutensa sovitusti. Näin varmaan onkin, mutta samalla palvelujen katveeseen jää osa kansalaisista, jotka voisivat hyötyä ohjauspalveluista. Tämä oli myös huomattu vastausten perusteella, joissa nimettiin eniten kehittämistä tarvitseviksi ohjauksen asiakasryhmiksi työssä olevat aikuiset, vaikeasti työllistyvät aikuiset sekä syrjäytymisvaarassa tai heikossa asemassa olevat nuoret. Tulkintaa ohjauspalvelujen hyvästä toiminnasta erityisesti oppilaitoksissa vahvistaa vastaajien näkemys, jonka mukaan perus- ja toisen asteen nivelvaiheen ohjaus on parhaiten toimiva ohjauspalvelu.

Alueellista päätöksentekoa halutaan tiivistää ja kehittää. Silti organisaatioiden omasta päätösvallassa ei katsota olevan tarpeen luopua. Siten kysymys toiminnan kehittämisestä palautuu aidosti kysymykseksi verkoston toiminnasta. Vaikka vastauksista ei voi suoraan näin tulkita, voidaan ajatella että alueellisten verkostojen merkityksen kannalta on aivan oleellista ketkä verkostossa edustavat organisaatioita eli millä mandaatilla he ovat mukana sekä millä näkymällä verkostotyöhön tullaan mukaan. Verkostotyöhön tulisi saada mukaan eri organisaatioiden johtoa, jotta päätöksentekijöillä olisi suora näkyminen yhteiseen kehittämistyöhön.

Kun tarkastellaan elinikäisen ohjauksen aluekehittämistä VOP-mallin systemisen ajattelun pohjalta, on havaittavissa tarkempaa huomiota kaipaavia kehittämiskohteita. Alueellisten ELO-ryhmien moninaiset kokoonpanot tukevat epäsuorasti näkemystä, että elinikäisen ohjauksen sisällöstä ja alasta ei välttämättä ole kovin yksiselitteistä tulkintaa eri alueilla. Mikäli näin on, ELY-keskuksille annettu alueellisen elinikäisen ohjauksen koordinaatiovastuu tarkoittaa eri alueilla hieman eri asioita. Lisätukea tulkinnalle saa tarkastelemalla alueiden elinikäisen ohjauksen strategia-asiakirjoja. Vaikka emme ole analysoineet kovin tarkasti tätä raporttia varten alueilla tuotettuja elinikäisen ohjauksen aluestrategioita, niiden alustavan luenta tukee tulkintaa siitä, että elinikäisen ohjauksen piiriin luetaan vaihtelevasti eri toimintoja, palveluja ja prosesseja.¹ Kaikki alueet toki tuntevat ja mainitsevat kansallisen strategia-asiakirjan (OKM 2011), mutta mitä enemmän kohti käytäntöä mennään, sitä kirjavammin erilaisia toimintoja on alueesta riippuen mukana. Näyttää jopa siltä, että joissain tapauksissa lähes kaikki inhimillinen hyvä mukaan luettuna elinkeinotoiminnan kukoistus ja väestön monipuolinen hyvinvointi ovat aikaan saatavissa elinikäisen ohjauksen toimin.

Tietenkin on ilahduttavaa, että elinikäinen ohjaus koetaan tärkeäksi ja siihen piiriin liittyviä toimintoja halutaan kehittää. Ongelmalliseksi tilanne menee, jos ohjaus liudentuu hyvin monille elämänaloille tavalla, jossa siitä tulee enemmän hyvää tarkoittava iskulause kuin selvärajainen toiminto. Esimerkiksi ohjauksen laatua tai vaikuttavuutta on kovin hankala seurata ja todentaa mikäli ”ohjauksellisuus” on kudottu sisään käytännössä melkein kaikkeen alueen ihmisten elinoloja parantavaan toimintaan. Ehkä olisi hyvä pyrkiä hakemaan sellaista tolkullista määritelmää elinikäiselle ohjaukselle, joka yhtäältä kohdentaisi sen selkeästi koulutukseen ja työhön, mutta toisaalta tunnistaisi ”ohjauksellisuuden” läsnäolon myös niissä asiakasprosesseissa, joissa ”työ” tai ”koulutus” ovat vasta toissijaisesti, mutta silti selkeästi, läsnä.

Toisaalta, kun keskushallinto (erityisesti ministeriöt) eivät ole vastaajien mielestä kovin täsmällisesti määrittäneet toiminnan alaa ja sisältöä, se mahdollistaa VOP-mallin mukaisesti tematiikan jäsentymisen myös alhaalta ylös -tyyppisesti. Tämä on linjassa hallintavaltion mallin kanssa, jossa tiedolla, sen tuottamisella, jakamisella ja tietoon perustuvalla ohjauksella on keskeinen rooli (Sorsa 2014; vrt. Nykänen, Saukkonen & Vuorinen 2012, 192). VOP-malli – jonka pohjana ovat Chances-hankkeen empiiriset tulokset – avaa näkymän heterarkkiseen systeemiin, jossa eri toimijoiden keskinäisriippuvuudet ja -yhteydet tuottavat dynaamisesti toimivan kokonaisuuden. Tällöin toiminnassa ovat oleellisia vuorovaikutus, keskustelu ja yhteisen näkemyksen jatkuva tuottaminen. Keräämämme aineisto antaa varovaisia vihjeitä siitä, että vielä toistaiseksi elinikäisen ohjauksen alueellisen kehittämisen dynamiikka on varsin etäällä VOP-mallin ideaalitalanteesta. Edellä kuvatun käsitteellisen ja sisällöllisen hajanaisuuden ohella uskallamme tulkita aineistoa siten, että myös rakenteellisesti ja toiminnallisesti kehittämistyön kokonaisuus on monilla alueilla rakentumisvaiheessa. Rakentuminen on edennyt viimeisten parin vuoden aikana verrattaessa keräämiämme tietoja aiempiin selvityksiin (Pudas 2012; Laituri 2013). Lisäksi meneillään olevat

¹ Meillä on ollut käytettävissä useimpien alueiden elinikäisen ohjauksen strategiadokumentit syksyn 2014 tilanteen osalta. Joidenkin alueiden osalta on luettu aikuishojauksen strategiaa.

kehittämistoimenpiteet, esimerkiksi temaattiset ELY-keskusten yhteiset kehittämissryhmät (Ohjekirje 2014), jäntevöittävä tilannetta. Silti on ilmeistä, että työsarkaa elinikäisen ohjauksen koordinoinnissa on edelleen varsin paljon.

7.2 Aineiston todistusvoima ja tulkintojen luotettavuus

Tutkimusaineisto kerättiin avoimena verkkokyselynä, johon pyydettiin vastauksia ELY-alueittain oletuksella, että vastaajat ovat joko ELY-keskusten elinikäisen ohjauksen vastuuhenkilöitä tai alueellisen ELO-ryhmän toimihenkilöitä (puheenjohtaja tai sihteeri) – tai molempia yhtä aikaa. Kunkin alueen vastaus on siten todennäköisesti yhden henkilön tuottama. Se, millaisen taustatyön tai yhteisen keskustelun tulos vastaus on, ei käy ilmi vastauksista. Kun vastauksen ovat kaikkien näkyvillä, vastaajien on ollut mahdollista vertailla omia vastauksiaan muiden aiemmin antamiin vastauksiin. Tämä näkyy jossain määrin vastausten samankaltaisuutena aina sanavalintoja myöten.

Aineistonkeruuseen liittyy siten merkittäviä epävarmuustekijöitä, joita raportin alussa mainituista yhteisöllisen oppimisen edistämisen syistä päätimme sietää. Epävarmuudet on pyritty huomioimaan aineistoa analysoitaessa ja tulkintoja tuotettaessa. On kuitenkin ilmeistä, että tarkemman ja syvällisemmän kuvan saamiseksi alueiden käsityksestä elinikäisen ohjauksen koordinoinnista ja kehittämisestä on syytä koota aineistoa myös muilla tavoin kuin nyt käytetyllä avoimella verkkokyselymenettelyllä. Siten aiomme jatkossa käyttää meneillään olevan verkkokyselyn lisäksi perinteisemmin toteutettuja kyselyjä.

Tutkimuksen kannalta on syytä myös tiedostaa valtakunnallisen ohjausalan osaamiskeskuksen ja erityisesti koulutuksen tutkimuslaitoksen erityinen rooli elinikäisen ohjauksen kentällä. Samalla, kun toimimme tutkijoina, on meillä niin kansallisesti kuin kansainvälisesti toiminnan kehittämiseen liittyviä tehtäviä. Siten näkökulmamme on sekä toimintoja kehittävä ja politiikkaa muovaava että politiikkaa ja käytäntöjä analysoiva. Tässä tutkimuksessa olemme pyrkineet toimimaan mahdollisimman selkeästi tutkijan roolissa. Kuinka hyvin se on onnistunut, jääköön lukijan arvioitavaksi.

Lähteet

- Arthur, N. 2014. Social justice and career guidance in the Age of Talent. *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 14 (1), 47–60.
- den Boer, P., Mittendorf, K., Scheerens, J. & Sjenitzer, T. 2005. Indicators and benchmarks for lifelong guidance. Thessaloniki: Cedefop.
- ELGPN. 2013. Elinikäisen ohjauksen toimintapolitiikka: Eurooppalaisia lähtökohtia kansalliselle kehittämistyölle. ELGPN Tools No. 1. University of Jyväskylä: European Lifelong Guidance Policy Network.
- Euroopan komissio. 2012. Rethinking education: Investing in skills for better socio-economic outcomes. Communication from the Commission. Luettavissa osoitteessa <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/>.
- Euroopan unionin neuvosto. 2008. Better integrating lifelong guidance into lifelong learning strategies. Julkaisu 15030/08. EDUC 257 SOC 653.
- Graf, H. 2011. Gatekeepers in regional networks of innovators. *Cambridge Journal of Economics* 35 (1), 173–198.
- Hallitusohjelma 2011. Luettavissa osoitteessa <http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/147449/Kataisen+hallituksen+ohjelma/81f1c20f-e353-47a8-8b8f-52ead83e5f1a>
- Hooley, T. 2014. The evidence base on lifelong guidance. A guide to key findings for effective policy and practice. ELGPN Tools No. 3. University of Jyväskylä: European Lifelong Guidance Policy Network.
- Laituri. 2013. Tieto-, neuvonta- ja ohjauspalvelujen alueellinen yhteistyö ja koordinointi. Tilannekuva elinikäisen ohjauksen kehittämisestä ELY-alueilla. Syksy 2012. Koulutus- ja kehittämiskeskus Salmia. Laituri-projekti. Luettavissa osoitteessa <http://www.salmia.fi/laituri.html>.
- Maguire, M. 2004. Measuring the outcomes of career guidance. *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 4 (4), 179–192.
- Maguire, M. & Killeen, J. 2003. Outcomes from career information and guidance services. Paris: OECD.
- Nykänen, S. 2011. Ohjauksen palvelujärjestelyjen toimijoiden käsitykset johtamisesta ohjausverkostossa. Matkalla verkostojoh- tamiseen? Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimuksia 25.
- Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen. Poikkihallinnollinen ja moniammatillinen yhteistyö voimavarana. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 34.
- Nykänen, S., Saukkonen, S. & Vuorinen, R. 2012. Transformations in lifelong guidance provision. Teoksessa P. Tynjälä, M-L. Sten- ström & M. Saarnivaara (toim.) *Transitions and transformations in learning and education*. Dordrecht: Springer, 187–202.
- OECD. 2004. *Career guidance: A handbook for policy makers*. Paris: OECD.
- Ohjekirje 2014. Opetus- ja kulttuuriministeriön aikuiskoulutuspolitiikan yksikön sekä työ- ja elinkeinoministeriön työllisyys- ja yrittäjyysosaston työvoiman osaamispalvelut -ryhmän ohjekirje Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksille 18.6.2014.
- OKM. 2011. Elinikäisen ohjauksen kehittämisen strategiset tavoitteet. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2011:15. Helsinki.
- Peck, J. 2003. The rise of the workfare state. *Kurswechsel* 3, 75–87.
- Plant, P. 2012. Quality assurance and evidence in career guidance in Europe: counting what is measured or measuring what counts? *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 12 (2), 91–104.
- Provan, K. G. & Milward, H. B. 2001. Do networks really work? A framework for evaluating public-sector organizational networks. *Public Administration Review* 61 (4), 414–423.

Lähteet

- Pudas, M. 2012. Elinikäisen ohjauksen kehittäminen ELY-keskusten uutena tehtävänä ja elinikäisen ohjauksen alueellinen verkostotyö Keski-Suomessa keskeisimpien toimijoiden kuvaamana. Keski-Suomen ELY-keskus. ELYTempo-johtajuusohjelman projektityö. Maaliskuu 2012.
- Rantamäki, J., Vuorinen, R., Nykänen, S. & Saukkonen, S. 2010. Ohjauksen arviointivälineiden kehittämisen tutkimus. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Sorsa, V-P. 2014. Suomalaisen kilpailuvaltion hallintastrategia: koordinaatiota ilman synnergioita? *Tiede & Edistys* 3, 195–213.
- Sotarauta, M. 2010. Regional development and regional networks: The role of regional development officers in Finland. *European Urban and Regional Studies* 17 (4), 387–400.
- Sultana, R. G. 2014. Pessimism of the intellect, optimism of the will? Troubling the relationship between career guidance and social justice. *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 14 (1), 5–19.
- Watts, A. G., Sultana, R. G. & McCarthy, J. 2010. The involvement of the European Union in career guidance policy: a brief history. *International Journal for Educational and Vocational Guidance* 10 (2), 89–107.

Liite. Elinikäinen ohjaus ELY-keskusten ja ministeriöiden toiminnallisessa tulossopimuksessa vuodelle 2014

- ELY-keskus kehittää alueellaan elinikäiseen ohjaukseen liittyviä tieto-, neuvonta- ja ohjauspalveluja. ELO-toiminnan tavoitteena on tukea valtakunnallisen, riittävän yhtenäisen ja tasapuolisesti saatavilla olevan sekä tarvelähtöisen monikanavaisen ohjauspalvelukokonaisuuden kehittämistä
- Erityisenä kehittämistavoitteena on valtakunnallisen ohjauspalvelujen verkostoyhteistyömallin eli Ohjaamon luominen sekä nuorille että aikuisille
- ELY-keskuksen vastuulla olevan alueellisen ELO-ryhmän tavoitteena on edistää nuorten ja aikuisten ohjauspalveluiden saatavuutta ja laatua alueella sekä parantaa ohjaukseen liittyvää osaamista
- Ohjausosaamisen kehittämisessä on tärkeää hyödyntää eri hallinnonalojen ja toimijoiden piirissä syntynyttä osaamisperinnettä/-kertymää ja samalla huolehtia jatkuvasta uusiutumisesta yhdessä oppimalla ja tekemällä
- Alueellisessa ESR-toiminnassa painotetaan Ohjaamo-mallin toteuttamista
- ELY-keskus raportoi TEM:n 2.7.2012 mukaisen ohjekirjeen edellyttämän toimintasuunnitelman toimeenpanosta TEM:n ja OKM:n yhdessä koordinoimalle valtakunnalliselle ELO-yhteistyöryhmälle 31.12.2014 mennessä

(Tiivistelmän on laatinut Laituri-projekti ja se on luettavissa osoitteessa http://www.salmia.fi/files/kohti_elinikaisen_ohjauksen_toimintamallia.pdf.)